

РЕЗЮМЕТА НА ПУБЛИКАЦИИТЕ,

Представени за разглеждане от

гл. ас. д-р Ангел Николов Николов,

кандидат по конкурса за заемане на академичната длъжност
доцент по 05.03.06 история на България /средновековна
българска история/, обявен в ДВ, бр. 21/ 15. 03. 2011^{*}

Монографии

1. Политическа мисъл в ранносредновековна България (средата на IX – края на X в.). С., 2006, 355 стр.
2. **Повест полезна за латините: паметник на средновековната славянска полемика срещу католицизма. С., 2011, 153 стр.**

Книгата е посветена на полемичното произведение *Повест полезна за латините* (“Повест полезна за латините, кога се отлъчиха от гърците и от светата Божия църква и как си измислиха ерес да служат с безквасен хляб и хула срещу Светия Дух”), което представлява славянски превод на изгубен византийски оригинал.

В предговора се отбелязва, че в основата на изследвания славянски текст стои едно от разпространените се във византийската традиция в периода след Великата схизма от 1054 г. анонимни произведения, насочени срещу обредите и обичаите на западните християни – “латините”. Този изгубен гръцки оригинал на повестта е бил твърде сходен с публикуваните през 1869 г. от Й. Хергенротор три *Opuscula de origine schismaist*, но в него са се съдържали доста повече исторически детайли.

В началото на текста се изтъква единството между папа Адриан I и четиримата “вселенски” патриарси на свикания от император Константин VI и императрица Ирина Седми вселенски събор (787 г.), който възстановява иконопочитанието. След издигането в Константинопол на нова поредица от владетели – иконоборци обаче папа Льв III издига за цар “латинския княз Карул”, който мечтае да властва над “всички латински родове и над всички гърци” и да завладее Константинопол, а пристигналите заедно с него в Рим “латински” монаси, свещеници и учители се оказват прикрити еретици, които учат миряните да се причестяват с безквасен хляб и изповядват, че Светият дух изхожда не само от Отца, но и от Сина.

Нататък са описани страданията и униженията, на които са изложени от иконобореца император Теофил в Константинопол преминаващите оттам на път за Рим пратеници на Йерусалимския патриарх Тома - Михаил Синкел и неговите ученици Теофан и Теодор Грапти.

^{*} Забележка: В рамките на библиографията са потъмнени /приведени в Bold/ онези публикации, които подлежат на разглеждане и рецензиране в рамките на конкурса.

Следващите два раздела на *Повестта* представят борбата на папа Лъв III и неговия приемник Венедикт срещу “латинските еретици” в Рим. Единомислието между “четиримата велики патриарси” и римските първосвещеници е нарушено през управлението на император Лъв VI Мъдри, когато тайният почитател на “латинската ерес” папа Формоза открито изповядва, че Светият дух изхожда от Отца и от Сина и приема причестяването с безквасен хляб. Така Рим се откъсва “едновременно от империята и от Църквата”, което дава основание на патриарха на Константинопол Сергей и на останалите трима патриарси да отлъчат и предадат на анатема имената на римските папи. “И така и даже и досега оттогава, и от империята се откъснаха латините, и от четирите патриаршии, и завладяха за себе си Рим, и бяха врагове на всички православни християни. Най-вече от всички прельстиха и много народи от скитите, които обитават от външните страни на Рим към запад. Като [бяха] безсловесни и няхаха свои книги, обърнаха ги към своята скверна вяра, един ласкаейки, а други насилвайки, и така изпаднаха в много и различни ереси.”

Съставителят на *Повестта* подробно изброява и анатемосва отклоненията на “латините” от православието и традициите на Църквата, след което описва техния опит да утвърдят своя империя с център в Рим: “и напълно се откъснаха от гърците, и от империята, и от Църквата, и два пъти, и три пъти си поставяха император от латините заедно с папата, и нищо не постигнаха, понеже не желяеха латинските родове да му се покоряват.” Тогава папата вика от Британия “аламанския княз”, който се заклева никога да не замисля нещо враждебно на римляните, да пребивава в покорство и послушание пред папата, и никога да не се откъсва от латините и от Римската църква. И така е установено, “от латините да бъде поставян папата в Рим, а в Британия – император от аламаните, наместо от Константинопол.”

Нататък се описва как византийските императори успяват да покръстят три големи “скитски” народа, по традиция враждебни спрямо “гръцкото царство”: българите, русите и унгарците. Започналите нашествия на множество народи “от изток, север и юг” обаче отслабват “гръцкото царство” и позволяват на “латините” да привлекат неукрепналите в християнството унгарци към своята вяра. От север империята е нападната от “варварите, наричащи се кумани”, които опустошават “цяла Европа”, и като преминават реката Истър, достигат до Тракия и до Константинопол. От изток “измаилтяните, наричани перси” воюват из “цяла Азия, даже и до Бяло море, като изграждат стена пред Константинопол”. Тогава “агаряните, които сами се наричат сарацини”, се откъсват от “гръцкото царство” и завладяват “цялата сирийска земя, и палестинската, и Йерусалим, и Нубия, и Египет, и цялата либийска земя”, а техните кораби достигат до Константинопол.

Повестта завършва с обобщение, че “латините, като видяха войните на езичниците срещу гърците, веднага и те станаха на-големи погубители на християнската земя и Божията църква, и така утвърдиха по земята своята злочестива вяра, и своите зли ереси.”

В глава I /“Обзор на проучванията и изданията на *Повестта* полезна за латините”/ е проследена историята на проучванията върху текста. Отбелязано е ключовото значение на първото издание на текста, направено от А. Попов през 1875 г. по един-единствен руски препис, което бързо предизвиква интерес у някои изследователи. Още през 1876 г. В. Василевски допуска, че в края на повестта се загатва за първите кръстоносни походи в края на XI в. и относно създаването на гръцкия оригинал на произведението към същата епоха. През 1878 г. А. Павлов предполага, че славянският превод на изгубения гръцки текст е бил направен най-късно през първата половина на XIII в. в България и оттам се е разпространил в Русия. За съжаление, очертаните от тези автори насоки за по-нататъшно проучване на текста не намират

развитие и *Повест полезна за латините* си остава до наши дни едно твърде слабо проучено произведение.

В първите два параграфа на глава II, която е озаглавена “Наблюдения по въпроса за възникването и ранното разпространение на *Повест полезна за латините* в ръкописната традиция (до средата на XIV в.)”, са разгледани свидетелства за заимствания от *Повест полезна за латините* в две произведения от началото на XII в., създадени в две доста отдалечени една от друга зони на славянския свят: руската *Повесть временных лет* и *Българският апокрифен летопис*. В третия параграф /“Мястото и ролята на Охридската архиепископия в отношенията между Рим и Константинопол (средата на XI – началото на XII в.)”/ е развита тезата, че *Повест полезна за латините*, наред с някои други полемични текстове, е била преведена на славянски език в намиращите се по това време под византийска власт западни български земи, които в църковно отношение спадали към диоцеза на резидиращите в Охрид “архиепископи на цяла България”. От Балканите тези произведения бързо попаднали в Киевска Русия и оформили ядрото на един корпус от славянски антикатолически текстове, който бил допълван и обогатяван през следващите столетия с нови произведения на южнославянските и руските преводачи и книжовници. В последния раздел на гл. II се разгледани свидетелства за заимствания от *Повест полезна за латините* при компилирането на историческите добавки към създадения през първата половина на XIV в. в българската столица Търново славянски превод на хрониката на Константин Манасий.

Глава III е озаглавена “Обзор и групиране на изследваните преписи”. Тук са представени 13 непубликувани преписа и 1 публикуван фрагмент от *Повест полезна за латините*, които стоят в основата на изследването. Съпоставката между преписите позволява да бъдат обособени следните разновидности на текста:

- *Първоначална редакция*, която е в структурно отношение най-точно възпроизвежда облика на архетипния превод; в рамките на редакцията съществуват две текстови групи (А и В), към първата от които се отнася и най-ранният оцелял препис на произведението, направен в българските земи ок. 1360-1370 г. (Плевля № 12);
- *Интерполирана редакция*, отразена в ръкопис № 469 на Хилендарския манастир (ок. 1530-1540);
- *Съкратена редакция*, чийто най-ранен препис е поместен в ръкопис № 102 на сръбския манастир Дечани (ок. 1415-1425);
- *Контаминирана редакция*, съставена от Владислав Граматик на базата на препис от интерполираната редакция, поместен в Одеската част на неговия сборник от 1456 г.

В последния раздел на книгата са публикувани всички редакции на *Повест полезна за латините*, както и един напълно забравен и подминат от всички досегашни изследователи фрагмент, публикуван в пресата през 1860 г. от българския учител и антиквар от Велес Йордан Хаджиконстантинов-Джинот. Приложеният превод на най-стария препис на повестта на съвременен български език е съпроводен с подробен исторически коментар.

Дисертации и автореферати

3. Българските политически идеи 864-971 г. Дисертация за присъждане на образователна и научна степен “доктор”. С., 2002, XXIV + 411 стр.
4. Българските политически идеи 864-971 г. Автореферат на дисертация за присъждане на образователна и научна степен “доктор”. С., 2002, 34 стр.

Студии и статии

5. Предистория, основаване и население (на Батак). - В: История на Батак. С., 1995, 12-69, 288-309.
6. Наблюдения върху цикъла старобългарски историко-апокалиптични творби от X-XI в. – *Palaeobulgarica*, XXI (1997), № 1, 91-107.
7. **Из кореспонденцията на П. А. Сирку с Хр. Попконстантинов. – Минало, 1997, № 3-4, 45-58.**

Статията е посветена на научните контакти между руския славист Полихроний Агапиевич Сирку (1855-1905) и известния изследовател на Родопите Христо Попконстантинов (1858-1898). Специално внимание е отделено на техните твърде сложни отношения със Стефан Веркович (1821-1893). За пръв път са въведени в научно обръщение и публикувани 8 писма на П. Сирку до Хр. Попконстантинов от периода 1884-1890 г.

8. Към въпроса за разпространението на някои византийски "княжески огледала" в старобългарската литература (края на IX - началото на X в.). – В: Средновековните Балкани. Политика, религия, култура. Доклади от научна конференция 18-19 юни 1998 г. София, Институт по балканистика при БАН. С., 1999, 74-88.
9. Старобългарският превод на "Изложение на поучителни глави към император Юстиниан" от дякон Агапит и развитието на идеята за

достоинството на българския владетел в края на IX - началото на X в. – *Palaeobulgarica*, XXIV (2000), № 3, 76-105.

10. Власт, благочестие и философия в двора на цар Симеон I (893-927). – Критика и хуманизъм, 2000, № 1, 135-145.

11. Из византийската историческа топка: "българи - скити", "славяни - скити". – В: Българите в Северното Причерноморие. Изследвания и материали. Т. VII. Велико Търново, 2000, 233-251.

В статията е разгледан въпросът за влиянието на някои антични топоси за северните номадски народи върху описанията на българите във византийската литература. Различни легенди за скитския произход на българите (а понякога и на славяните изобщо) са познати на редица средновековни автори (напр. Йосиф Генезии, Михаил Сирийски, Никифор Григора и др.) и повлияват дори върху анонимния книжовник, съставил около самия край на XI – началото на XII в. т. нар. *Български апокрифен летопис*.

12. Едно пътуване от Пазарджик до Атон преди 150 години. – Марица, 2000, № 1, 61-67.

За пръв път се публикува едно подробно описание на поклонническо пътуване от Пазарджик до Атон през 1850 г., съставено по разкази на х. Рашко Хаджилиев (1830-1900). Текстът представлява ярко свидетелство за менталитета на българите от епохата на Възраждането и за тяхното отношение към наследените от средновековието ценности на православие.

13. Царят – Богоподражател. Един пренебрегнат аспект от политическата концепция на Симеон I. – Годишник на Софийския университет. Център за славяно-византийски проучвания "Иван Дуйчев". Т. 91 (10) - 2001. С., 2002, 109-122.

14. 'A Useful Tale about the Latins': An Old Bulgarian Translation of a Lost Byzantine Anti-Latin Text of the End of 11th – Early 12th Century. – *Scripta & e-Scripta*, 1 (2003), 99-119.

Статията разглежда слабо проучения полемичен анти-католически текст *Повест полезна за латините*, намерил широко разпространение в българската, сръбската и руската руската ръкописна традиция през XIV-XVII в. На базата на анализ върху 9 преписа е установено съществуването на две редакции на произведението. Установено е също, че *Повестта* е била използвана от автора на *Българския апокрифен летопис*, в уводната част на *Повестъ временных лет* и в добавка № 11 към текста на старобългарския превод на хрониката на Константин Манасий. Изнесените данни свидетелстват, че *Повестта* представлява старобългарски превод на изгубено днес

византийско съчинение, изготвен в някой от българските манастирски книжовни центрове на територията на Охридската архиепископия.

15. История, традиция и легитимност: политически измерения на интереса към миналото в старобългарската литература от края на IX – началото на X в. – В: *Civitas divino-humana. In honorem annorum LX Georgii Bakalov. С., 2004, 443-455.*

- 16. “Сказание как Рим отпадна от православната вяра” – една непозната късносредновековна инвектива срещу Папството. – В: Тангра. Сборник в чест на 70-годишнината на акад. Васил Гюзелев. С., 2006, 193-201.**

Статията представя за пръв път въз основа на три преписа, съхранявани в София, Букурещ и Белград, непубликуваното и напълно неизвестно полемично произведение *Сказание как Рим отпадна от православната вяра*, създадено от анонимен автор около кр. на XV – началото на XVI в. в Сърбия или в западните български земи. За популярността на произведението през епохата на късното средновековие свидетелства Петър Богдан в своето *Описание на царство България* (1640). Характерна черта на произведението е прокараната в него тенденция към елементаризиране на православната полемика срещу католицизма, като конфликтът между източното и западното християнство е интерпретиран в плоскостта на приказно-фолклорната образност.

- 17. Mediaeval Slavonic Anti-Catholic Texts from the Manuscript Collection of the Romanian Academy. – In: New Europe College Regional Program 2003-2004, 2004-2005. Bucharest, 2007, 261 - 290.**

В студията са изложени наблюдения върху някои слабо проучни славянски сборници с антикатолически текстове от периода XV-XVII в., съхранявани в библиотеката на Румънската академия на науките. Проследен е произходът на отделните творби, направени са съпоставки с други преписи от български, сръбски и руски ръкописни сбирки. Разкрита е ролята на средновековните полемични съчинения срещу католицизма като източник на редица устойчиви антизападни стереотипи, така характерни за славянските православни общества.

- 18. The Medieval Slavonic Translation of the Paraenetical Chapters of Emperor Basil I between the Balkans, Ostrog and Moscow: Preliminary Remarks. – In: Byzantium, New Peoples, New Powers: The Byzantino-Slav Contact Zone, from the Ninth to the Fifteenth Century. Ed. by M. Kaimakamova, M. Salamon, M. Rozycka (Byzantina et Slavica Cracoviensia, V). Cracow, 2007, 349-356.**

В статията са разгледани някои от сръбските и руските преписи на изготвения в България славянски превод на „Поучителните глави” на император Василий I към неговия син и престолнаследник Льв. Отбелязано е обстоятелството, че през XVI-XVIII

в. пасажите от този текст са били четени по време на коронациите на московските царе. За традиционния интерес и пиетет на източните славяни към „Поучителните глави” свидетелстват и украинските, белоруските и руските печатни издания на текста от XVII-XVIII в.

19. Идея о благочестии и мудрости правителя в политической идеологии и публичной пропаганде болгарских государей в первое столетие после принятия христианства в Болгарии (864-971). – В: XVII Ежегодная богословская конференция Православного Свято-Тихоновского гуманитарного университета. Т. 1. Москва, 2007, 124-130.

В текста е проследена еволюцията на религиозно-политическия модел и на българската държава от Покръстването до завладяването на Преслав от византийците (971). Специално внимание е отделено на стремежа на Симеон I да се възплъти в образа на „цар-философ”, призван да обнови древната слава и могъщества на християнската Римска империя. Неговият син цар Петър пък си спечелва репутацията на „учител на православието”, която заляга в основата на неговата владетелска пропаганда.

20. Empire of the Romans or Tsardom of the Greeks? The Image of Byzantium in the Earliest Translations from Greek. – Byzantinoslavica, 65 (2007), 31-39.

На базата на най-ранните славянски преводи от гръцки (IX – XI в.) направен опит да се очертаят някои устойчиви представи за идеологията, историята и културата на „Римската” империя със столица Константинопол. Изправени пред историческия детерминизъм, който доминира във византийската политическа мисъл, първите поколения славянски преводачи били твърде критични към терминологията на своите гръцки оригинали и често били склонни да променят тяхното значение, замествайки термина „ромеи” с „гръци”. Има основания да се твърди, че този подход на преводачите отразява една широко разпространена в славянския свят скептична нагласа спрямо универсалистичните политически претенции и „римската” идентичност на византийците.

21. Някои проблеми на държавно-политическата и етническата терминология в два средновековни славянски превода на Тълковния Апокалипсис. – В: Проблеми на Кирило-Методиевото дело и на българската култура през IX-X в. (= Кирило-Методиевски студии, 17). С., 2007, 505-512.

В статията са разгледани два средновековни славянски преводи на *Тълкувания върху Апокалипсис* на Андрей Кесарийски (563-614): по-ранният превод от края на IX – началото на X в., който представлява една твърде съкратена редакция на текста, както и по-късният (досега напълно неизвестен и непроучван), който вероятно е бил създаден през XIV в. При предаването на гръцкия термин „ромеи”, когато той се отнася за поданици на Източната Римска империя по-късният преводач възприема теорията за пълната приемственост между Рим и Византия, докато в по-ранния превод системно

прокарва терминологична и семантична разлика между понятията „римляни” и „гърци” (т. е. византийци), между „Стария Рим” и „гръцкия Цариград” (т. е. Константинопол). Установено е, че през XI в. ранният превод на *Тълкувания върху Апокалипсис* е бил използван при съставянето на анонимната българска компилация *Тълкувание Данишилово*.

22. Два валашкия списка „Кирилловой книги” с параллелным румынским переводом второй половины XVII века – *Славяноведение*, 2008, № 2, 62-69.

В статията е направен кратък обзор на бурните събития във Влахия през 1658-1659, в хода на които Михня III прави опит да спечели подкрепата на Рим и Виена за своя антиосмански проект чрез посредничеството на българските католици, измежду които изпъкват софийският архиепископ Петър Богдан и францисканците Гаврил Томази и Григорий от Чипровци. През 60-те години на XVII в. във Влахия отново възтържествуват радикални антикатолически тенденции, израз на които става изготвеният по това време влашки превод на публикувания през 1644 г. в Москва антиеретически компендиум *Кирилова книга*. Авторът за пръв път изнася сведения за този превод и публикува описание на двата най-ранни преписа на текста му, които се съхраняват в Библиотеката на Румънската академия.

23. Концепцията за предхристиянската писменост и литература на българите в историко-филологическите построения на Г. С. Раковски и някои негови последователи. – *Palaeobulgarica*, XXXII (2008), № 3, 71-94.

Статията е посветена на историческите възгледи на Г. С. Раковски, които се оформят окончателно по време на неговия престой в Одеса през 1858-1860 г. Ръководен от патриотични чувства, по това време Раковски написва редица произведения, в които застъпва тезата, че българите са дошли на Балканите от Индия още през древността, като донесли със себе си богат литература и една графична система, от която много преди Покръстването произлязла глаголическата писменост.

Анализът върху публикуваните произведения, писмата и някои непубликувани ръкописни материали на Раковски позволяват да се установят някои от източниците на тази концепция: фантастичните представи на Ю. Венелин, идеята на В. Григорович, че глаголицата представлява една древна предхристиянска славянска писменост, паралелите на А. Хилфердинг между санскрит и различни славянски езици (включително и български), обзорните трудове на О. Бодянски и К. Зеленецки, посветени на дейността на св. Константин-Кирил и св. Методий и др.

Макар и лишена от научна стойност, теорията на Г. Раковски издига самочувствието на българите през годините на разгорещена борба за скъсване с Константинополската патриаршия и за извоюване на културна еманципация спрямо гърците. За пръв път са изнесени сведения за един фрагмент от етиопски литургически ръкопис, съхраняван в архива на Г. С. Раковски.

24. Место и роль Болгарии в средневековой полемике православного Востока против католического Запада (на основе славянских переводных и оригинальных текстов XI-XIV вв.) – В: XVIII

Ежегодная богословская конференция Православного Свято-Тихоновского гуманитарного университета. Т. 1. Москва, 2008, 123-127.

В сатията са представени етапите на оформяне на Балканите на корпуса от средновековни славянски антикатолически („антилатински“) произведения през периода XI-XIV в. – процес, който протича в контекста на взаимоотношенията между Охридската архиепископия (наследила Българската патриаршия след покоряването на България през 1018 г. от Византия) и Рим, както и между Българското царство (след 1185 г.) и Византийската империя. Първоначалното ядро на този корпус включвало едно своеобразно „досие“ на Великата схизма от 1054 г. и други преводи на византийски текстове с антилатинска насоченост от втората половина на XI в. Появата и бързото разпространение на тези произведения свидетелства за стремежа на византийските църковни власти да укрепят предаността на своите български пасоми към Православието и имперската власт. В периода след възстановяването на Българската патриаршия през 1235 г. и около сключването на Лионската уния (1274) в България били изготвени нови преводи на византийски антикатолически съчинения и били създадени някои оригинални творби със сходна насоченост. Оформилите се през тези десетилетия сборници били преписвани и се ползвали с популярност през XIV в. в България, Сърбия и Русия.

25. Хан Крум във византийската традиция: страшни слухове, дезинформация и политическа пропаганда. – В: Щрихи към балканското средновековие. Изследвания в памет на проф. Николай Кочев (= *Studia balcanica*, 27). С., 2009, 107-116; електронно издание на същия текст: *Анамнеза*, Г. IV (2009), № 1 (9), 45-59, достъпно на: http://anamnesis.info/fonts/versiq.1.3/journal/flash_journal/broi9-A.Nikolov/A.Nikolov.html

В статията е направен критичен анализ на византийските свидетелства за триумфа на хан Крум над убития в битката при Върбишкия проход император Никифор I Геник. Налице са достатъчно основания да се отхвърли историческата достоверност на мотива за чашата, направена от главата на императора, тъй като в случая не става дума за реален факт, а за една ярка проява на така характерната за византийските автори да пренасят върху българите наследените от античната епоха (и по-специално от Херодот) шаблонни описания на жестоките и отблъскващи обичаи на скитите и останалите северни номадски народи.

26. Средновековный славянский перевод “Учительных глав” императора Василия I: проблемы изучения рукописной традиции и ранних печатных изданий. – В: XIX Ежегодная богословская конференция Православного Свято-Тихоновского гуманитарного университета. Т. 1. Москва, 2009, 41-47.

В статията са изнесени редица сведения за най-ранните сръбски и руски преписи на изготвения в България най-късно през XIV в. славянски превод на „Поучителните глави“ на император Василий I към неговия син и престолнаследник Льв – едно произведение на византийската паренетична литература, което изглежда е

било написано от константинополския патриарх Фотий. Направен е обзор на публикуваните през XVII-XVIII в. украински, белоруски и руски печатни издания на „Поучителните глави“, индиректен отглас от които се открива в „История славянобългарска“ на Паисий Хилендарски.

27. О проекте участия В. Н. Бенешевича в Софийском конгрессе византинистов 1934 г. – В: Российское византиноведение. Традиции и перспективы. Тезисы докладов XIX Всероссийской научной сессии византинистов Москва 27-29 января 2011. Москва, 2011, 68-71 /в съавт. с Л. А. Герд/.

Текстът е посветен на контактите между известния изследовател на византийското канонично право проф. В. Н. Бенешевич (1874-1938) и организаторите на IV Международен конгрес по византийски изследвания, проведен в София през септември 1934 г.

28. ‘Convocato omni regno’: the council of 893 and its “reflections” in contemporary historiography – Доклад пред международната научна конференция “Библейските преводи в славянската традиция и кирило-методиевските извори”, организирана от Кирило-Методиевския научен център при БАН (Варна, 11-14. IX. 2009) /под печат в издателство Brill/

В текста е направен критичен обзор на предложената през 20-те години на XX в. от В. Златарски реконструкция на събитията, разиграли се в България през 893 г., и в частност – на решенията, които се свързват с дейността на свикания от Борис-Михаил събор. Проследени са интерпретациите по въпроса в съвременната историография, като е защитена тезата, че Регина от Прюм действително описва в своята хроника свикването на събор, но достоверността на неговото сведение остава под въпрос. Всеки опит да се конкретизират дейността и решенията на този събор си остава в сферата на недоказуемите хипотези.

29. Преславский собор 893 г. и его интерпретации в современной историографии – Международна научна конференция “Collective identities in Eastern Europe. Patterns, symbols, images and mythologies of belonging, past and present”, организирана от Катедрата по история на християнството в Източна и Централна Европа при Папския университет “Йоан-Павел II” в Краков (Краков и Поронин, 22-24. X. 2009) /под печат/

В текста е направен критичен обзор на предложената през 20-те години на XX в. от В. Златарски реконструкция на събитията, разиграли се в България през 893 г., и в частност – на решенията, които се свързват с дейността на свикания от Борис-Михаил събор. Проследени са интерпретациите по въпроса в съвременната историография, като е защитена тезата, че Регина от Прюм действително описва в своята хроника

свикването на събор, но достоверността на неговото сведение остава под въпрос. Всеки опит да се конкретизират дейността и решенията на този събор си остава в сферата на недоказуемите хипотези.

30. Making a new basileus: the case of Symeon of Bulgaria (893-927) reconsidered. – In: Rome, Constantinople and newly-converted Europe. Archaeological and historical Evidence. Ed. by M. Salamon, M. Hardt, M. P. Kruk, A. E. Musin, P. Špehar, A. Sulikowska-Gąska, M. (= U źródeł Europy Środkowo-wschodniej/ Frühzeit Ostmitteleuropas, vol. I). Kraków-Leipzig- Rzeszów, 2011 /под печат/.

В статията се разглеждат различни аспекти на протеклата около началото на X в. трансформация на България в православно царство. През властването на Симеон I възобновилата се конфронтация на България с Византийската империя довела до възникването на един безпрецедентен феномен: първият български цар се опитал да се въплъти в ролята на Божий избраник, призван да обедини в ръцете си властта над българите и ромеите. Концепциите на Симеон съзряли постепенно в атмосферата на религиозната и културната политика, завещана от баща му, покръстителя на българите Борис I – Михаил. Важен елемент от стратегията на Симеон станал неговият стремеж чрез разнообразни средства да превърне България в нов център на източното християнство.

Интензивната дейност по превеждането на славянски език на множество произведения на гръцката патристична литература, мащабното църковно строителство, пренасянето на мощи на християнски светци в новата столица Преслав и в други центрове на страната, както и установяването на църковен култ към Борис I – Михаил много скоро след смъртта му на 2 май 907 г. свидетелстват за това, че Симеон разглеждал своя имперски проект не като възможност да продължи завещаната от езическите му предци завоевателна политика, а като легитимен опит за укрепи своето положение на господар на един могъщ християнски народ.

31. „Надо работатъ для будущего”: переписка В. Н. Бенешевича с организаторами IV Международного конгресса византийских исследований в Софии. – Във: Византийские очерки. Труды российских ученых к XXII Международному конгрессу византинистов. М., 2011, 67-99 /в съавт. с Л. А. Герд; под печат/.

В текста подробно са проследени контактите между известния изследовател на византийското канонично право проф. В. Н. Бенешевич (1874-1938) и организаторите на IV Международен конгрес по византийски изследвания (София, септември 1934 г.). Публикувани са 23 писма от архивите на Българската академия на науките и Руската академия на науките в Санкт-Петербург, които разкриват както тежкото положение на руския учен, току-що освободен от концентрационен лагер, така и искрените усилия на неговите колеги В. Златарски, Фр. Дьолгер, Г. Острогорски и др. да му окажат своята подкрепа. В крайна сметка съветските власти не разрешата на В. Н. Бенешевич да посети София и ученият е обречен да загине малко по-късно в разгорелите се през 1937-1938 г. политически репресии заедно със своя брат и двамата си синове.

- 32. К истории средневековой южнославянской полемики против Папства: „Сказание, как Рим отпал от православной веры”. – Доклад пред международната научна конференция „Русское богословие и Запад: полемика или влияние?“, организирана от Православния Свято-Тихоновски хуманитарен университет (Москва, 12-13. X. 2010) /под печат/.**

Текстът представя наблюденията на двама католически духовници от епохата на Контререформацията – хърватина Юрий Крижанич (1618-1683) и българина Петър Богдан (1601-1674) – относно методите и средствата на антикатолическата пропаганда, водена от православно духовество около средата на XVII в. в балканските провинции на Османската империя и в Московска Русия.

- 33. *Via militaris* в някои версии на *Книга за чудесата* на Джон Мандевил. – В: Сборник Българско средновековие: общество, власт, история, в чест на доц. д-р Милияна Каймакамова. С., 2011 /под печат/**

Книга за чудесата на света, в която се описват пътешествията на английския рицар Джон Мандевил от Олбъни из различни страни на Изтока през 1322-1357, е била написана на френски (в Англия или на континента) и много скоро (около края на XIV и началото на XV в.) е била преведена на английски и на латински, а оттам и на редица други езици – немски, италиански, испански, холандски, чешки, ирландски и датски. В статията са разгледани: 1./ две слабо познати латински версии на произведението с акцент върху описанието на пътя от Белград към Константинопол (*Via militaris*), където се споменава за България и се изреждат имената на някои градове; 2./ средноанглийска римувана преработка на труда на Мандевил от началото на XV в., в която е вмъкнато поетично описание на Белград (написано вероятно по думите на някой от английските участници в антиосманския кръстоносен поход от 1396 г.).

Резюмета на доклади от научни конференции

34. Empire of the Romans or Tsardom of the Greeks? The image of Byzantium in the earliest Slavonic translations from Greek (end of ninth-eleventh centuries). – In: Proceedings of the 21st International Congress of Byzantine Studies. London, 21-26 August, 2006. Vol. II. Abstracts of panel papers. London, 2006, p. 73.
35. Making a new basileus: the case of Symeon of Bulgaria (893-927) reconsidered. – In: Rome, Constantinople and Newly converted Europe: Archeological and Historical Evidence, Cracow, Poland, 21-25 September 2010. Book of Abstracts and Addresses. Kraków-Rzeszów, 2010, 79.

Библиографии

36. Подбрана библиография на трудове от Джонатан Шепард. – В: Шепард, Дж. Неспокойни съседни. Българо-византийска конфронтация, обмен и съжителство през средните векове. Превод от английски език Л. Генова. София, 2007, 13-16.

Рецензии

37. Нова книга върху “езиковата идеология” на Константин Костенечки. – *Palaeobulgarica*, XXIX (2005), № 3, 121-124.
38. Една нова апология на Средновековието. – *Българистика*, 11, 2005, 95-99.
39. Рецензия: Георгий Акрополит. История / П. И. Жаворонков, пер., вступ. ст., комм., Г. Г. Литаврин, ред. СПб: Алетейя, 2005 (Византийска библиотека. Источники). George Akropolites. The History / R. Macrides, intr., trans., comm. Oxford: Oxford University Press, 2007 (Oxford Studies in Byzantium). – В: Вестник Православного Свято-Тихоновского гуманитарного университета Сер. I. Богословие, философия. М., 2009. Вып. 1 (25), 108-113.